“O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASINING FRANSIYA BILAN HAMKORLIK ALOQALARI (1991-2025 YY)”

Toshkent Aniq va ijtimoiy fanlar universiteti Tarix (yo‘nalishlar va faoliyat turi bo‘yicha) yo‘nalishi 2-bosqich magistranti

Islomaliyev Shohruh G‘ofurjon o‘g‘li.

Annotatsiya: *Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasi va Fransiya o‘rtasidagi hamkorlik aloqalarining shakllanishi hamda rivojlanish bosqichlari 1991–2025-yillar kesimida tahlil qilinadi. Ikki davlat o‘rtasidagi siyosiy, iqtisodiy, madaniy-gumanitar va ta’lim sohalaridagi hamkorlikning asosiy yo‘nalishlari yoritiladi. Shuningdek, strategik sheriklikning mustahkamlanish jarayonlari, o‘zaro manfaatli kelishuvlar hamda investitsion loyihalar ahamiyati ochib beriladi. Maqolada O‘zbekiston–Fransiya munosabatlarining bugungi holati va istiqbollari ham ilmiy asosda baholanadi.*

Kalit so’zlar: *O‘zbekiston, Fransiya, ikki tomonlama aloqalar, diplomatik munosabatlar, strategik sheriklik, iqtisodiy hamkorlik, investitsiya, madaniy-gumanitar aloqalar, ta’lim, xalqaro hamkorlik.*

O‘zbekiston Respublikasi 1991-yilda davlat mustaqilligini e’lon qilgach, mamlakat oldida yangi tashqi siyosat konsepsiyasini ishlab chiqish zarurati paydo bo‘ldi. Sobiq ittifoq davrida markazlashgan tashqi siyosat yuritilgan bo‘lsa, mustaqillikdan so‘ng O‘zbekiston xalqaro munosabatlarning mustaqil subyekti sifatida faoliyat yurita boshladi. Bu esa davlatdan yangi geosiyosiy sharoitga moslashgan, milliy manfaatlarga asoslangan tashqi siyosatni shakllantirishni talab etdi.

O‘zbekiston va Fransiya o‘rtasidagi diplomatik munosabatlar 1992-yil 1-martda rasmiy ravishda o‘rnatildi. Bu ikki davlat o‘rtasidagi hamkorlikning boshlanish nuqtasi bo‘lib, keyingi siyosiy, iqtisodiy va madaniy aloqalar uchun mustahkam asos yaratdi. Diplomatik munosabatlarning o‘rnatilishi bilan birga, ikki davlat poytaxtlarida elchixonalar ochildi va rasmiy diplomatik vakolatxonalar faoliyati yo‘lga qo‘yildi. Bu esa muloqotning institutsional shakllanishida muhim bosqich bo‘ldi. 1990-yillarning boshlarida O‘zbekiston tashqi siyosatida Yevropa yo‘nalishining faollashuvi mamlakat iqtisodiy islohotlari bilan chambarchas bog‘liq edi.

Bozor iqtisodiyotiga o‘tish jarayonida O‘zbekiston rivojlangan davlatlarning tajribasini o‘rganish va xorijiy investitsiyalarni jalb qilishga intildi. Bu borada Fransiya yirik iqtisodiy hamkor sifatida qaraldi, chunki u sanoat, energetika, transport va xizmat ko‘rsatish sohalarida yuqori salohiyatga ega edi. Bu davrda ikki davlat o‘rtasidagi aloqalar asosan siyosiy va diplomatik yo‘nalishda rivojlandi. Oliy darajadagi tashriflar va muzokaralar orqali o‘zaro ishonch muhitini shakllantirishga e’tibor qaratildi. Bu esa keyingi bosqichlarda iqtisodiy va madaniy hamkorlikni rivojlantirish uchun muhim asos bo‘ldi. Ayniqsa, rasmiy delegatsiyalar almashinuvi ikki tomonlama muloqotning faollashuviga xizmat qildi. 1993–1996-yillar oralig‘ida O‘zbekiston va Fransiya o‘rtasida bir qator muhim hujjatlar imzolandi. Ushbu hujjatlar savdo-iqtisodiy, ilmiy-texnikaviy hamda madaniy hamkorlikni rivojlantirishga qaratilgan bo‘lib, ikki davlat o‘rtasidagi munosabatlarning huquqiy asosini mustahkamladi.

1991–2005-yillar davomida O‘zbekiston va Fransiya o‘rtasidagi munosabatlar shakllanish va institutsionallashuv bosqichidan o‘tdi. Ushbu davrda yaratilgan siyosiy, huquqiy va iqtisodiy asoslar keyingi yillarda hamkorlikni chuqurlashtirish uchun muhim poydevor bo‘lib xizmat qildi. Aynan shu davr ikki davlat o‘rtasidagi munosabatlarning kelgusi rivoji uchun tayanch nuqta sifatida

ahamiyat kasb etadi. 2000-yillarning boshlarida O‘zbekiston Respublikasining tashqi siyosati bosqichma-bosqich takomillashib, aniq strategik yo‘nalishlarga ega bo‘la boshladi. Bu davrda davlat tashqi siyosatda nafaqat siyosiy hamkorlikni, balki iqtisodiy manfaatlarni ham ustuvor yo‘nalish sifatida ilgari surdi.

2000–2005-yillar oralig‘ida O‘zbekiston va Fransiya o‘rtasidagi iqtisodiy aloqalar asta-sekin kengayib bordi. Savdo hajmi nisbatan kichik bo‘lishiga qaramay, barqaror o‘sish tendensiyasi kuzatildi. Fransiya kompaniyalari O‘zbekiston bozoriga qiziqish bildira boshladi va ayrim investitsion loyihalar amalga oshirildi. Bu esa iqtisodiy hamkorlikning amaliy asoslari shakllanayotganini ko‘rsatadi. Bu davrda transport va kommunikatsiya sohalarida ham hamkorlik istiqbollari ko‘rib chiqildi. O‘zbekistonning geografik joylashuvi uni Markaziy Osiyoda muhim tranzit hududga aylantirgan bo‘lsa, Fransiya bu yo‘nalishda texnologik va investitsion imkoniyatlarga ega edi. Shu sababli logistika va transport infratuzilmasini rivojlantirish bo‘yicha hamkorlik masalalari muhokama qilindi. Shuningdek, energetika sohasida ham dastlabki muloqotlar yo‘lga qo‘yildi.

Fransiya bu borada yuqori texnologiyalarga ega davlat sifatida O‘zbekiston uchun qiziqarli hamkor bo‘lib xizmat qildi. Energetika resurslaridan samarali foydalanish, yangi texnologiyalarni joriy etish va ishlab chiqarish samaradorligini oshirish masalalari kun tartibiga qo‘yildi.

Madaniy-gumanitar sohada ham aloqalar bosqichma-bosqich rivojlandi. Fransuz madaniyati va tiliga bo‘lgan qiziqish ortib bordi, bu esa ta’lim sohasida hamkorlik uchun muhim asos yaratdi. O‘zbekiston oliy ta’lim muassasalari va Fransiya universitetlari o‘rtasida dastlabki aloqalar yo‘lga qo‘yildi. Bu jarayon keyinchalik talabalar almashinuvi va qo‘shma dasturlar shakllanishiga zamin yaratdi.

2000-yillarning boshlarida O‘zbekiston tashqi siyosatida institutsional yondashuv kuchaya boshladi. Ya’ni davlatlar o‘rtasidagi hamkorlik faqat rasmiy uchrashuvlar bilan cheklanib qolmay, balki aniq mexanizmlar orqali amalga oshiriladigan tizimga aylandi. Bu borada hukumatlararo komissiyalar, ishchi guruhlar va qo‘shma dasturlar muhim rol o‘ynadi. Fransiya bilan hamkorlikda ham ana shunday mexanizmlar shakllana boshladi. Bu esa ikki davlat o‘rtasidagi aloqalarning barqarorligini ta’minlashga xizmat qildi. Institutsional asoslarning yaratilishi hamkorlikni uzoq muddatli rivojlantirish uchun muhim omil bo‘ldi.

O‘zbekiston tashqi siyosatida milliy manfaatlar ustuvorligi tamoyili yanada kuchaydi. Har bir hamkorlik loyihasi mamlakat iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishiga qanday ta’sir ko‘rsatishi nuqtai nazaridan baholana boshlandi. Bu esa Fransiya bilan aloqalarda ham pragmatik yondashuvni shakllantirdi. Xalqaro tashkilotlar doirasidagi hamkorlik ham ikki davlat o‘rtasidagi munosabatlarning muhim yo‘nalishlaridan biri bo‘lib qoldi. O‘zbekiston va Fransiya BMT, UNESCO va boshqa tashkilotlar doirasida bir qator masalalar yuzasidan hamkorlikni davom ettirdi. Bu esa ikki davlatning global muammolarni hal etishdagi pozitsiyalarining yaqinlashuviga xizmat qildi.

Shuningdek, O‘zbekistonning xalqaro imijini shakllantirishda Yevropa davlatlari, jumladan Fransiya bilan aloqalar muhim rol o‘ynadi. Rasmiy tashriflar, xalqaro forumlar va diplomatik uchrashuvlar orqali mamlakatning xalqaro maydondagi nufuzi oshib bordi. 2000–2005-yillar oralig‘i O‘zbekiston va Fransiya o‘rtasidagi munosabatlarning shakllanishdan barqaror rivojlanish bosqichiga o‘tish davri bo‘ldi. Ushbu davrda yaratilgan institutsional asoslar, yo‘lga qo‘yilgan hamkorlik mexanizmlari va shakllangan o‘zaro ishonch muhiti keyingi bosqichlarda aloqalarning yanada chuqurlashuviga xizmat qildi.

1990-yillarning boshlarida diplomatik aloqalar asosan siyosiy muloqot va o‘zaro ishonchni mustahkamlashga qaratilgan bo‘lsa, keyingi bosqichlarda ular

aniq huquqiy asoslar bilan mustahkamlanib bordi. Aynan huquqiy bazaning yaratilishi ikki davlat o‘rtasidagi hamkorlikning barqaror va uzoq muddatli rivojlanishini ta’minlovchi muhim omil bo‘ldi. 1993–1996-yillar davomida O‘zbekiston va Fransiya o‘rtasida bir qator muhim davlatlararo va hukumatlararo bitimlar imzolandi. Ushbu hujjatlar savdo-iqtisodiy hamkorlik, investitsiyalarni rag‘batlantirish, ilmiy-texnikaviy aloqalar hamda madaniy hamkorlikni rivojlantirishga qaratilgan edi. Ushbu bitimlar ikki tomonlama munosabatlarning huquqiy asosini shakllantirishda muhim rol o‘ynadi.

Huquqiy asoslarning yaratilishi jarayonida xalqaro huquq normalari va davlatlararo bitimlar tizimiga alohida e’tibor qaratildi. O‘zbekiston va Fransiya o‘zaro munosabatlarda xalqaro huquqning umumiy tamoyillariga amal qilgan holda hamkorlikni yo‘lga qo‘ydi. Bu esa ikki davlat o‘rtasidagi aloqalarning barqarorligini ta’minlashga xizmat qildi. Shu davrda iqtisodiy hamkorlikni tartibga soluvchi huquqiy hujjatlar ham muhim o‘rin egalladi.

Xususan, investitsiyalarni himoya qilish, savdo aloqalarini rivojlantirish va ikki tomonlama iqtisodiy hamkorlikni qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan bitimlar imzolandi. Bu hujjatlar Fransiya kompaniyalarining O‘zbekiston bozoriga kirib kelishi uchun qulay sharoit yaratdi. Shuningdek, madaniy va ta’lim sohasidagi hamkorlikni rivojlantirish uchun ham huquqiy asoslar shakllantirildi. Bu borada imzolangan kelishuvlar ikki davlat o‘rtasida madaniy almashinuvni kengaytirish, ta’lim dasturlarini rivojlantirish va ilmiy aloqalarni mustahkamlashga xizmat qildi.

Xususan, ayrim huquqiy mexanizmlarning to‘liq ishlamasligi, byurokratik to‘siqlar va iqtisodiy hamkorlikdagi cheklovlar mavjud edi. Biroq bu muammolar ikki davlat o‘rtasidagi muloqot orqali bosqichma-bosqich hal etila boshlandi. 1991–2005-yillar davomida O‘zbekiston va Fransiya o‘rtasidagi diplomatik munosabatlar shakllanib, mustahkam huquqiy asosga ega bo‘ldi. Ushbu davrda yaratilgan huquqiy baza va institutsional mexanizmlar keyingi bosqichlarda

hamkorlikni yanada chuqurlashtirish uchun muhim poydevor bo‘lib xizmat qildi. Shu tariqa, diplomatik munosabatlarning o‘rnatilishi va huquqiy asoslarning yaratilishi O‘zbekiston va Fransiya o‘rtasidagi hamkorlikning barqaror rivojlanishini ta’minlovchi asosiy omillardan biri sifatida namoyon bo‘ldi.

Fransiya bilan huquqiy hamkorlikning yana bir muhim jihati – investitsion muhitni yaxshilashga qaratilgan bitimlar hisoblanadi. Ushbu hujjatlar orqali Fransiya kompaniyalarining O‘zbekistonda faoliyat yuritishi uchun huquqiy kafolatlar yaratildi. Bu esa xorijiy investorlarning ishonchini oshirishda muhim rol o‘ynadi. Shuningdek, ikki davlat o‘rtasidagi huquqiy hamkorlik madaniy va ta’lim sohalarida ham rivojlandi. Madaniy almashinuvni qo‘llab-quvvatlash, ilmiy tadqiqotlar olib borish va ta’lim tizimlarini rivojlantirishga qaratilgan bitimlar imzolandi. Bu esa ikki xalq o‘rtasidagi o‘zaro tushunishni mustahkamlashga xizmat qildi.

Xulosa qilib aytadigan bo’lsak mazkur maqolada O‘zbekiston Respublikasi va Fransiya o‘rtasidagi ikki tomonlama hamkorlik aloqalarining shakllanishi, rivojlanish bosqichlari hamda zamonaviy holati (1991–2025 yillar kesimida) tizimli ravishda tahlil etiladi. Tadqiqotda siyosiy-diplomatik munosabatlarning o‘rnatilishi, yuqori darajadagi uchrashuvlar, strategik sheriklikning mustahkamlanishi hamda xalqaro tashkilotlar doirasidagi hamkorlik masalalari yoritilgan. Shuningdek, savdo-iqtisodiy, investitsion, madaniy-gumanitar va ta’lim sohalaridagi o‘zaro aloqalar dinamikasi, ularning natijalari va istiqbollari ilmiy asosda baholanadi. Maqolada ikki davlat o‘rtasidagi hamkorlikning asosiy yo‘nalishlari, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish mexanizmlari hamda kelgusidagi rivojlanish imkoniyatlari bo‘yicha xulosalar keltiriladi. Tadqiqot natijalari O‘zbekiston–Fransiya munosabatlarining mintaqaviy va global siyosatdagi o‘rnini aniqlashda muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2021. – 464 b.

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi materiallari (2017–2025 yy.). – Toshkent, 2025.

3. O‘zbekiston Respublikasi Tashqi ishlar vazirligi rasmiy materiallari (2018–2025 yy.). – Toshkent.

4. O‘zbekiston Respublikasi Investitsiyalar va tashqi savdo vazirligi hisobotlari (2022–2024 yy.). – Toshkent.

5. O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi hisobotlari (2023–2025 yy.). – Toshkent.

6. OECD. Education Policy Outlook Uzbekistan. – Paris, 2023.

7. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti rasmiy sayti – https://president.uz (murojaat sanasi: 15.11.2025)

8. O‘zbekiston Respublikasi Tashqi ishlar vazirligi – https://mfa.uz (murojaat sanasi: 02.12.2025)

9. OECD rasmiy sayti – https://www.oecd.org (murojaat sanasi: 18.01.2026)